

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak
torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrske kraje
za celo leto 14 K, za pol leta 7 K;
za četrt leta 3-50 K, mesečno 1.20 K.
za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrt
leta 4 K; za Ameriko za pol leta
9-50 K za četrt leta 4-80 K

Posredna številka 10 v.

Reklamacije so poštne proste
Nefrankirana pisma se ne spre-
jemajo. Rokopisi se ne vračajo.
Inserati: Enostopna peti-vrstica
(širina 88 mm) za enkrat 20 vin.,
večkrat po dogovoru.

109. številka.

V Ljubljani, v torek, dne 12. oktobra 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo
"Rdečega Prapora", Ljubljana. — Za denarne pošiljke
naročila an list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo
"Rdečega Prapora", Ljubljana, Selenburgova ulica 6/II.

Smrdljivke v deželni zboru.

Kranjski deželni zbor je postal zopet zanimiv. Bilo je res že nekoliko dolgočasno v dvoranci deželnega dvorca in obiskovalci nerodnih galerij so se že jezili, da ni pa ni nobene komedije, kakršne so se vršile v lepih starih časih, ko je človek v parlamentu zastoj lahko gledal improvizirane burke in poslušal burleskne koncerte. Vlagajo se predlogi, debatira se o stvarnih načrtih, vse dostojno kakor v gosposki zbornici, kvečjemu tuptam kak medklic — to se res ne izplača. No, v soboto se je situacija naglo izpremenila in najlepša prilika je bila, da bi bili poslušalci prišli do imenitnega užitka, če se ne bi bila ob splošnem obžalovanju gledalcev prenapelo izpraznila galerija. Tako »lepo« je postalo v zbornici kakor v tistih imenitnih časih, ko se je slišal turški boben in kravji zvonec v zborovalni dvorani in skoraj se »lepše«, kajti takrat so imela le ušesa užitek, v soboto pa tudi — nos. Ampak deželni glavar je neusmiljen mož; tako imenitnih prizorov ni privoščil gledalcem in poslušalcem, temveč napovedal je tajno sejo in vsa glorijska se je skrila radovednim očem.

Celo dom junaštva je postala deželna zbornica; dva liberalna leva sta se žrtvovala, da sta pregnala enoličnost in vsakdanost iz našega malega parlamenta in mu poklonila »zgodovinski dan«; za svoje »navdušenje« sta bila poslanka Turk und Supančič izključena za dve seji.

Slo je za verifikacijo mandatov. Da imajo klerikalci vse kmetske mandate v svojih rokah, ni nič čudnega v naši deželi. Veseli jih, da jih imajo, zakaj večina je večina, naj že prihaja odkoderkoli; ampak ponesni niso na mandate, ki jim padajo kakor zrele bruske z veje v krilo. Veliko bolj bi jih veselilo, če bi mogli iztrgati liberalcem ta

ali oni mandat tar prodreti v mesta in trge. To se jim doslej še ni posrečilo in tembolj naravno je, da imajo skomine po teh mandatih. Toda meni nič tebi nič se ne pride do njih; torej so si belili glave, kako bi si napravili stezo, ki bi držala do cilja. In zazdelo se jim je, da so iztaknili pravo sredstvo. Dr. Pegan je podal v imenu verifikacijskega odseka poročilo, ki predlaga, naj se razveljavita mandata poslancev Višnikarja in Lenarčiča. Za ta predlog je bilo treba precej komplicirane advokatske utemeljitve in dr. Pegan jo je podal na sledeči način:

Pravno naziranje verifikacijskega odseka je to, da se imajo povsod, kjer gre za volitev iz mest in trgov, pritegniti k volitvam cele politične, oziroma krajevne občine, ki so nastete v § 3. deželnozbornskega volilnega reda z dne 5. novembra 1898, dež. zak. št. 40. To svoje mnenje naslanja verifikacijski odsek na te razloge:

§ 3. navedenega deželnega volilnega reda našteva volilne okraje za volitev poslancev mest in trgov. Pod št. 1. pravi: »deželno stolno mesto Ljubljana«, pod št. 2.: »mesto Idrija«, pod št. 3. in dalje pa navaja samo krajevna imena, kakor n. pr. »Kranj, Škofja Loka« itd.

V tem paragrafu ni jasno izrečeno, ali naj volijo samo mesta, oziroma trgi, ali cele krajevne (politične) občine.

Iskati je sedaj rešitev te nejasnosti tako v besedilu kakor tudi v zmislu vsega ostalega zakona, in v tem oziru prvo pojasnilo § 9. odstavek 2., ki pravi: »V dotičnih sodnih okrajih niso obsežene občine, ki so uvrščene v volilski razred mest in trgov.

V sodnih okrajih torej, ki tvorijo volilne okraje za kmečke občine, se morajo izločiti one občine, ki so nastete v § 3. dež. vol. reda, § 9. torej jasno pove, da morajo voliti v skupini mest in trgov občine, in ne samo mestni in trški kraji.

Pa tudi v ostalem daje ves deželni volilni red podlago za razumevanje § 3. n. z. v tem zmislu, da se gre za cele krajevne občine. Krajevna občina je namreč najmanjša enota, ki je deželni volilni red pozna.

Če bi hotel zakonodajalec razumeti v § 3. le mestne in trške kraje, bi moral to na kakršnibodi način jasno izraziti ali sploh le kje omeniti kakšno manjšo enoto kakor krajevno občino.

Če bi se hotelo v § 3. n. z. drugače tolmačiti, se pride lahko do anomalije, da bi župan katkega mesta ali trga, naštetega v § 3. n. z., ki ima svoje bivališče izven mesta, oziroma trga v kaki vasi, ki spada h krajevni občini bil po § 31. n. z. predsednik volilne komisije, pa niti aktivne volilne pravice ne bi imel.

Odsek meni, da bi bil v skupini Postojna, Vrhnika, Lež ter v dolenskih mestih in trgih lahko rezultat drugačen nego je bil, če bi bile volile cele krajevne občine in zato predlaga, da se razveljavita mandata Lenarčičev in Višnikarjev.

Da je liberalce Peganovo poročilo pogrelo, je že umevno, zakaj dalo jim je upanje, da izgube za sedaj še dva mandata, pozneje pa najbrže še nekaj več. Toda preveč jeze res ni bilo treba, kajti hladnokrvnemu človeku je itak moralo biti jasno, da je stališče odseka nevzdržljivo. Naj se sodi kakorkoli se hoče o judikaturi upravnega sodišča — delavci pač nimajo razloga, da bi se prav preveč ogrevali za prakso tega sodnega dvora — toliko je pa vendar gotovo, da velja za pretečene volitve rešitev sodišča, ki je bila ugodna liberalnemu sodišču in pa kompromisni dogovor liberalcev in klerikalcev, ki je slonel na tej rešitvi. Poročilo verifikacijskega odseka se je torej lahko smatralo kot demonstracijo, toda konkretnega rezultata ni mogla imeti. To je najbrže čutil tudi dr. Šusteršič, ki se je oglasil za besedo proti predlogu verifikacijskega odseka in s tem postavil

PODLISTEK.

Senca.

Dalje.

Pred malo, belo hišico se je voz ustavil. Voznik je znesel prtljago v prvo nadstropje, molče pozdravil ter se odpeljal. Zahvalil sem se za prostor na vozu in hotel sem se posloviti.

Ona je zmajala z glavo.

— Ali ste zelo trudni?

— Ne.

— Ostanite torej trenotek pri meni. Tako le se ne moreva raziti.

— Ako dovolite. Toda...

— Toda? ... V hiši ni nikogar, ako se bojite za svoj dobri glas.

— Oprostite. Nisem mislil tako.

— Saj vem ... Pa naposled — vsi ste enaki. No, pojdiva gor. Tukaj se še prehladite in moja vest še ni tako trda.

Poklonil sem se. Stopila sva v hišo. Po starokopitnih stopnicah sva pršla v prvo nadstropje, kjer je bila njena prtljaga v mali sobici zložena. Pohištvo je bilo čedno, toda starinsko.

A kaj mi je mar, kakšno je bilo pohištvo? Čakal sem, kaj bode. Kaj neki namerava? Zakaj me je klicala sem?

Kaj sploh išče na Bledu? Kje pa je njen soprog?

Začetkoma sem bil mislil, da jo čaka mož na Bledu. Po kaj je torej pršla?

Odložila je klobuk in plašč ter me pozvala, naj sedem. Sedaj sem šele opazil, kako je blede, in nekakšne čudne poteze so bile vrezane v njeno lice, ki je kazalo nenavadno resnobo in tugo. Tudi mene je obšla žalost, tesnoba, ne da bi vedel, zakaj.

Pogledala me je. Bil je dolg pogled in zdelo se mi je, kakor bi izvirali iz njenih oči žarki, ki se lahko vidijo, celo primejo, žarki, ki se mi vdirajo v oči in v dušo.

— Kaj mislite o meni, gospod Ribič?

Kakšno vprašanje! Kaj naj odgovorim? S takimi vprašanji se spravi človek najbolj v zadrego. Jaz ne mislim čisto nič, čisto nič. In če kaj mislim, ne vem, kaj mislim. A reči ji ne morem tega. Bilo bi žaljivo, žaliti pa nočem nikogar. In zakaj naj bi žalil njo? Zakaj? Saj mi ni storila nič hudega. Čelo uljudna je bila, prijazna, postregla mi je z vozom in sedaj me je povabila v svoje stanovanje. Vendar pa ne mislim nič.

A nekaj moram reči. Molčati bi bilo še hujše.

— Oprostite, milostiva, Vašega vprašanja ne razumem.

— Zakaj mi pravite milostiva? Zakaj tako formalno? Nekdaj ste mi rekli Pepica, Vsaj Vi nimate razlogov, da bi mi zamerili kaj.

— Pardon. Kaj naj bi zameril?

— Seveda. Vi ne veste ničesar. Iz uljudnosti ste tako formalni. A bilo bi lahko tudi drugače. Včasih so ljudje formalni iz drugih razlogov.

— Prosim, jaz nimam nobenih razlogov.

— No, da, saj pravim, da ne veste ničesar. A povedati Vam moram. Vse. Komurkoli moram povedati. Morda izgine potem tista senca...

Kakšna senca? O kakšni senc govori? Ne razumem. Ničesar se ne spominjam.

Pa saj mi hoče povedati — vse. Kaj je vse? Kakšno je to vse?

— Prosim gospa, pravim; izvolite mi povedati, poslušam Vas.

Zopet me pogleda, zopet tako čudno. Nankrat vstane in stopi hitrega koraka k meni, ter me pograbi za roko, da me zabolj. Rmenkasta, medla luč svetilnice obseva njen obraz nestalno, da je videti čas blede, čas cvetoč. Ta posebna vrst svetlobe menda upliva name, da se mi zdi, kakor bi bilo v tej sobi nekaj magičnega. Njen glas mi zveni nenavadno, ne voljo, ne svečano, ne kakor »glas iz groba« in ne kakor »glas iz višav«. Pa vendar nenavadno.

— Vi ste jo videli, tisto senco. To je nesreča mojega življenja.

Senca? Senca? — Kakšna nesrečna senca? Kakšno senco naj bi bil videl? Ne razumem je.

Ona govori dalje.

— Ali se spominjate, kakšna sem bila kot dekle? Takrat, ko sva se poznala?

— Seveda se spominjam, seveda. Ah, lepi ste bili.

— Za to ne gre. Brezbržna sem bila, vesele duše, lahkega srca. Takrat se ni bilo nobenih senc v mojem življenju.

Dalje prih.

svojega somisljenika drja. Pegana za plot. V teoriji se je Šustersič pač postavljaj na enako stališče kakor Pegan, da naj namreč volijo cele krajevne občine. Tak način bi namreč bil klerikalcem ugodnejši. Toda teoretično razmotrivanje Šustersičevo ni odločilno; vpraša se, kaj je hotel stvarnega. To se pa deloma razvidi iz predloga, ki ga je podal in ki se glasi:

«1. Deželni zbor soglaš s pravnim nazorem verifikacijskega odseka, glasom katerega tvorijo po veljavnem deželnem volilnem redu kranjskem le krajevne občine tako kmečke kakor mestno-trške volivne okraje in odločno zavrača temu nasprotno judikature državnega sodišča. Deželni zbor izraža tedaj svojo odločno voljo, da se imajo uvrščati pri sestavi volilnih imenikov vsi cenzus-volivci vsake krajevne občine, skupno brez izjeme, bodisi y kmečko ali mestno skupino.

2. Izvolitev poslanca dr. Janka Vilfana se potrdi.

3. V ostalem se odkaže poročilo verifikacijskega odseka pril. št. 122/125 ustavnemu odseku, z nalogo, da izdela načrt preosnove deželnega reda in deželnega volilnega reda, v katerem se nanovo odmeji obseg kmečkih in mestno-trških volilnih okrajev.

O tem naj ustavni odsek poroča kakor hitro mogoče.

Odločilna v tem predlogu je naloga, ki je odkazuje ustavnemu odseku:

«da izdela načrt preosnove deželnega rada in deželnega volilnega reda, v katerem se nanovo odmeji obseg kmečkih in mestno-trških volilnih okrajev.»

Očitno je to torej predlog za bodočnost. V tem oziru je tudi vsekakor opravičen. Če je zakon nejasen, ima zakonodajni zbor nalogo, spraviti nejasnost iz njega. Kako se nadomesti nejasnost, je seveda drugo vprašanje, ki pride šele za predlogom. Glasovati za Šustersičev predlog ni bilo na noben način nevarno. Ampak liberalci so že davno izgubili vse politične talente in so postali politični otroci. Kjer je resna nevarnost, so slepi, strahove pa vidijo tam, kjer jih ni. Šustersičev predlog je nekoliko neroden; najbrže ga niso natanko razumeli, pa so se ga ustrašili.

Še nekaj časa je trajala debata. Govoril je za Šustersičem grof Barbo, potem pa po vrsti liberalci Triller, Lenarčič, Vilfan, vsi proti Šustersičevemu predlogu. Končno sta še enkrat govorila Šustersič in Pegan, na to pa se je na predlog drja. Tavčarja seja prekinila za 20 minut. S tem je bil tudi konec mirne seja.

Ko se je seja zopet otvorila, se je glasovalo o prvem delu Šustersičevega predloga, ki je bil sprejet s 26 klerikalnimi glasovi. Dočim so liberalci in Nemci odšli iz zbornice. Ko so se vrnili in je imelo nadaljevati glasovanje, se je pričela «hrupna obstrukcija». Ljubljanski poslanec Pepe Turk je hotel za vsako ceno pokazati, da se zmoglosti njegove inteligence nikakor ne cenijo dovolj visoko; Ljubljanci se niso vedeli, kaj je vse v njegovi glavi. Trobente, rene, piščalke, bobne, kravje zvonce so že drugi prinesli v zbornico; s pultum razbijati zna vsak Wolf, z ragljami razgrajati vsak Fresl. Ampak naj se kdo postavi, da je prinesel v zbornico smrdljivke in z njimi delal obstrukcijo! To je originalna ideja Pepeta Turka, ljubljanskega poslanca in najnovejšega mučenika. Pa kako žensialno je to napravil! Na galeriji in po dvorani je nekaj zasmrdelo, kakor da se je prav blizu nekje razlila najsmradnejša gnojnica. Izprva je vsakdo mislil, da se je zgodilo kaj zelo neprijetnega. No kmalu se je vendar pokazalo, da so to «stinkbombice», ki so tako postale najnovejše parlamentarično bojno sredstvo. Naenkrat je bilo nekoliko uradnikov na galeriji, ki so se izpraznile na ena, dve, tri; seja se je prekinila, ker ni mogel človeški nos pretrpeti tega smradu, potem se je zbornica izčistila, končno se je pričela tajna seja. Prebrisani Turk ne mara ponavljati, kar je storil enkrat. Bombice so izginile. Ampak v njegovih rokah se je pojavila stekleničica, iz katere se je razlil drug, še močnejši parfum. In ko so ga obdolžili, je napravil kakor navihani vojak pred jeznim majorjem v «Mamzelle Nitouche»; stekleničica je bila naenkrat za njegovim hrbotom in jesenski manever bi se mu bil imenitno posrečil, če ne bi bili nekateri poslanci gledali tudi za nežnega Pepeta hrbot. Smrdelo je torej, puli so bebnali, poleg

se je ragaljlo, priskalo, žvižgalo — oh, če bi bili mogli poslušalci uživati poklenski koncert.

Dirindaj je trajal dolgo. Zaključil se je s tem, da sta se izključila poslanca Turk in Supančič za tri seje in da se je prihodnja seja napovedala za ponedeljek ob 8. zjutraj. Gospodje hočejo naenkrat zopet postati pridni.

Kdo se čudi?

Tam smo skranjskim deželnim zborom, kamor smo pred poldrugim letom prorokovali, da pride. Takrat smo bili seveda proroki v puščavi. Varovali smo jih zaman. Takrat sta se Tavčar in Šustersič vodila pod pazduho. Ko smo opozarjali liberalce, da si spletajo z novim pravilnikom vrvi, ki jo dobe okrog vratu, se je Tavčar v «Slov. Narodu» postavil, da liberalci spleh ne marajo in ne nameravajo obstruirati in da se jim nič ni treba bati zakonskih določb v pravilniku. Komaj pred poldrugim letom! In že pošlje Šuklje liberalce kakor šolske fantiče iz zbornice. Za prazen nič, za strah, ki je znotraj votel, zunaj ga pa nič ni, so liberalci skušali obstruirati po Turkovem sistemu; kaj bo šele tedaj, če bo treba res nastopiti proti veliki krivici in ne bodo vsa druga sredstva nič zalegla?

Slabo se godi liberalcem v deželnem zboru, ampak neumen bi moral biti, komur bi se smilili. Klerikalci jih tepo s tistimi biči, ki so si jih sami spletali, natikajo jim tiste nagobčnike, ki so si jih sami oskrbeli. Tako se izpolnjuje nad njimi usoda, ki so si jo sami pripravili. Vsako usmiljenje bi bilo smešno. Naj gredo dalje svojo pot, ki drži v nezogiben političen pogin.

Shod unije rudarjev na Dunaju.

V ponedeljek dne 4. oktobra je pričel zborovati na Dunaju zbor rudarske unije, na katerem je bilo 67 delegatov, 20 zveznih funkcionarjev, 5 tajnikov in 6 zastopnikov strokovnik glasil, 2 uradnika centrale in zastopnik «Rdečega Prapora». Nemško rudarsko zvezo je zastopal sodrug Pokorny, avstrijsko strokovno komisijo poslanec Schrammel, praško strokovno komisijo sodrug Brožik, moravsko deželno strok. komisijo sodrug Jura. Navzoči so bili še poslanci Reumanu, Daszinski, dez. poslanec Volkert, poslanec Cingr je navzoč kot odbornik. Poslanec Beer se je opravičil.

Načelnik Jarolim opozarja v svojem otvoritvenem nagovoru, da je prav letos deset let, odkar so bili rudarji vseh okrožij kaj hudo razburjeni. «Takrat», pravi, «je bila jako dobra konjunktura in so imeli podjetniki velikanske dobičke. Razumljivo je, da so tudi rudarji hoteli imeti od tega dobička majhen delež. Tisti boj je postal nekako plodišče naše unije. Unija obstoji pet let. Mnogo bojev smo imeli v tej dobi, a tudi brezuspešnih, ker so naši podjetniki najbolj zavedni med vsemi. Niti najmanjše zahteve ne razsojajo s stališča, ali jo je mogoče dovoliti ali ne, nego le, ali je naša organizacija dovolj močna, da zahteve ni mogoče več odkloniti. Navdušenje, toda brez denarja, tudi ne more imeti trajnega uspeha. Zaraditega potrebujemo pomočkov in načelstvo predlaga, da naj se doneski zvišajo. Unijski zbor bo pa tudi govoril resno besedo z vlado in meščanskimi strankami, ki imajo v parlamentu premoč, pa se ne zmenijo za delavske zahteve. Zaradi kakšnega napisa bi razgnali parlament, popolnoma nič se pa ne zmenijo, če se delavstvo nečloveško izkorišča.

Deželni poslanec Volkert pozdravi imenoma otankrinskega delavstva zbor, ki zbora v njegova domu.

Pokorny (Bochum) izvaja, da se mu zdita dve točki dnevnega reda posebno važni: izpopolnitev unije in pa razgovor o rudarskem zakonodajstvu. Rudarska organizacija mora postati še bolj bojovna nego je, zakaj po vseh deželah so ljudje, ki zaslužujejo rudarje najmočnejši kapitalisti. Ne preoblagajte torej svoje organizacije z uvedbami, ki bi zahtevale velikanskih denarnih žrtv in bi organizacijo v točnosti ovirale. Podpore ne smejo biti tolike, da bi za strokovni boj ne ostajali nikakršni pomočki. Pri zakonodaji pazite, da se ne poprusite. Mi bomo imeli paznike, pa pregledavati bodo smeli jame le v spremstvu obratnega uradnika, in odvisni bodo od podjetnika, ki bodo storili vse, da ostanejo ti pazniki nepomembna dekoracija. Mi pa bomo te namene prekrizali in to novo uredbo izrabili v prid delavstva.

Poslanec Reuman pozdravi zbor imenom zastopstva nemške stranke in nemških socialno-demokratskih poslancev, ki žele krepko rudarsko organizacijo z neomajano bojevitostjo.

Poslanec Schrammel: Vse strokovno organizirano delavstvo iskreno pozdravlja, da je rudarska organizacija v nekaj letih tako krasno napredovala. Toda kaj znači 32.000 organiziranih rudarjev napram 150.000 delavcem, ki delajo po rudnikih in napram podjetniški moči. Svarim vas torej, da bi uvajali preveč podpor, vi potrebujete bojne blagajne. Sicer vas bo drugo delavstvo podpiralo v potrebi; toda to more dobiti šele takrat veljavo, če ste sami za boj sposobni. Ustvarite torej ono orodje, ki vas bo vodilo do zmage naprej sami.

Brožik (Praga): Jako važne stvari imate na dnevnem redu. Prvič spreminjale organizacijske določbe, odkar obstoji unija in praška komisija se veseli, da poskušate izvečati bojevitost organizacije. Bratovske skladnice vas vežejo na stalno bivališče; to bo tudi v bodoče. Za boj proti vladi in podjetnikom potrebujete velike močne organizacije.

Poslanec Daszinski: Povsod je stanje rudarjev slabo, najslabše pa v Galiciji. V hrzanovskem okrožju je izbruhnila elementarna stavka. Le malo rudarjev je organiziranih tam, vendar stavka teh 4000 ljudi že šest tednov in vsi poskusi, da bi jih razdvojili, so ponesrečili. Tragično je, da ne more unija voditi te stavke, ker niso rudarji organizirani. Tri ure proč od Ostrave so ti rudarji, vendar ne poznajo organizacije. Tukaj naj stori unija svojo dolžnost. Prosim vas pa, organizirajte tudi galiskega rudarja.

Jura (Brno): Pojasni, da je navzoč na željo rosničkih rudarjev, kjer je deželna komisija mnogo poslovala in utrdila organizacijo.

Nato sledi poročilo načelstva.

Konec prih.

Dopisi.

Jesenice. „Slovenec“ in „Naša Moč“ se zaganjata z vso besnostjo v novoustanovljeno „Konsumno društvo za Jesenice in okolico“ in njegovega ustanovitelja, sodr. Ant. Kristana. Seveda ne pišeta resnice, temveč se poslužujeta laži, natolcevanja in obrekovanja, prav po katoliški navadi! Mi jim povemo za enkrat samo to: sram vas bodi, da se zaganjate tako grdo v zadruge, ko vendar vaša stranka hoče veljati za tako, ki so ji zadruge in združništvo pri srcu! Zoper trgovce in kramarje „Slovenec“ nikoli ne zabavlja! — No, vse klerikalno rovarjenje, vpitje in jamranje ne bo nič zaleglo. Našemu „Kons. društvu za Jesenice in okolico“ pristopajo vsak dan novi člani; število 200 smo že dosegli!! Z blagom in postrežbo smo zadovoljni. Da bo pa še vse vsak dan boljše, se razume! Saj smo komaj začeli. Delavci jeseniški! Le tako naprej — brez ozira na levo in desno!

Jesenice. V nedeljo, dne 10. t. m. smo imeli dopolne lep shod pri Jeleni. Sodrugi Anton Kristan iz Ljubljane je govoril o konsumnih društvih, o napadih klerikalcev na naše „Kons. društvo za Jesenice in okolico“. K debati se je oglasilo vse polno govornikov, ki so izražali veselje nad lepo procvitajočo konsumno prodajalno. Shod je sklenil, da bo prodajalna v nedeljah zaprta; odprta pa le ob delavnikih od 7. ure zjutraj do 8. ure zvečer. S tem se je tudi storil en korak naprej na Jesenicah. Naša prodajalna (ki jo klerikalci zmerjajo za brezversko), je prva s tem upeljala popolen nedeljski počitek!! Altroché — katoličani! — Opozarjajo se člani, da si nakupijo ob delavnikih vse potrebščine, ker bo ob nedeljah zaprta. — Dalje se prosijo, da vsakdo zahteva čeke za skupilo. — 10. t. m. popoldne je bil še sestanek na Javorniku pri g. Hkavcu.

Jesenice. Izjava. Na pisanje „Slovenca“, češ, da je poslovođa „Kons. društva za Jesenice in okolico“ baje odstopil od službe, povem katoliškemu gospodom, ki pišejo jeseniške novice, da je lagati greh. Če bodo tako lagali kot sedaj lažejo, pridejo vsi v pekel! Pobiljšajte se! — Meni seveda še nikoli na misel ni prišlo, da bi izstopil iz službe, ker se prav dobro počutim; dela imam dovolj, na Jesenice sem prišel delat; če „Slovenec“ ni všeč, mi je prav žal, pomagati mu pa za sedaj ne morem! — Prosil bi samo „Slovenca“ naj pometa pred svojim pragom. Slučaj „Papov“ v Trzinu mu lahko da dovolj dela! — Fr. Winkelhofer, skladščnik „Kons. društva za Jesenice in okolico“.

Hranjnik. V nedeljo 10. oktobra so se pri nas vršile volitve v rudarsko zadruge. Dosedaj so dominirali v tej zadruzi liberalci z g. Dominikom Majcenom na čelu. Organizirano delavstvo je sklenilo pomesti s to klico. V sredo 6. oktobra je priredila dvoje shodov v ta namen, na katerih je strokovni tajnik, sodr. Anton Kristan iz Ljubljane poročal o pomenu rudarske zadruge. Uspeh ni izostal. Pri volitvi 10. t. m. smo zmagali na

celi črti z vsemi 14 kandidati v Hrastniku in z vsemi 6 kandidati v Ojstrem. Tako je tudi v redu! Naprej, hrastniški rudarji!

Shodi.

Javni železničarski shod, bo v torek, dne 12. oktobra ob pol 8. zvečer v areni Narodnega doma. Dnevni red: 1. Protest proti nameravanemu atentatu na pravice železničarjev. 2. Sklepi k prvi točki.

Domače vesti.

— Tako le pišejo liberalci sedaj o klerikalcih: «Predlog na razveljavljenje Lenarčičevega in Višnikarjevega mandata je brezstridno postavolomstvo in je golo nasilstvo, ki nima nobene pravne podlage. Klerikalci se pripravljajo, da izvrše zločinstvo, ki naj pokaže najširši javnosti, da klerikalci lahko store, kar hočejo, in da je njih moč tako velika, da lahko poteptajo in opljujejo tudi postavu, ne da bi jim mogel to kdo zabraniti. Predlog na razveljavljanje Lenarčičevega in Višnikarjevega mandata osvjetljuje z bengalično lučjo, kakšnim ljudem je kmetiška nevednost poverila v deželi javno oblast in priča jasno, da klerikalna večina deželnega zbora nima pojma o svojih postavnih in moralnih dolžnostih. Poznamo to pokvarjeno družbo, ki se imenuje klerikalna stranka. Tolpa spekulativcev je to, ki se je z duhovniško pomočjo prerila do korita, kjer žre in si polni žepa. Kakor vsaka korumpirana stranka tudi klerikalci ne poznajo nobene meje; ljudje take baže, kakršni so zbrani v klerikalni stranki, si predstavljajo pretep in ker imajo v deželnem zboru večino, si domišljajo, da smejo vse pobiti in poklati in iti do skrajnosti. Še v sanjah jim ne hodi na misel, da je njih prva dolžnost spoštovati zakone in pravice manjšine. Njih početje spominja na kako cigansko tolpo, ki se polasti polne kašče in tam pije in je in divja do brezumnosti.» Tako pišejo danes! A lani so s to «tolpo spekulativcev» složno sestavili volilni red za deželo, ki je oropal delavce svojega zastopstva, lani je dr. Tavčar s to «korumpirano stranko» živel v najlepši «harmoniji», lani so liberalci s to «cigansko tolpo» sklopali volilne kompromise za deželni zbor! — Toda kaj lani! Pred dvema tednoma je sla liberalna stranka s to «tolpo spekulativcev in ciganov» roko v roki v Zagorju na volišče, da bi v bratski slogi oslepili socialne demokrate. Pa da se ne bi človeku studilo komediantovsko rohnenje!

— Kozel — vrtnar. Kako imenitnega čuvaja državne blagajne imamo v osebi finančnega ministra Bilinskega, kaže sledeči slučaj. Grof Štefan Götzendorp-Grabowski je kupil kriško veleposestvo za 2.200.000 kron. Grof Grabowski je bil prijatelj Bilinskega, tedanjega ravnatelja avstro-ogrške banke, in ker mu je zmanjkalo drobiža, se je obrnil do banke za posojilo. Dasi sme banka dovoljevati hipotekarno posojilo le do polovice vrednosti, je to pot napravila izjemo in posodila grofa 1.600.000 kron. To je pripravilo posojilnico v Visokim Mutam v zmotu: v mislih, da je posestvo vredno saj 3.200.000 kron, je grofa posodila 600.000, tako da je poplačal brez solda v žepu vso kupnino. Zdaj pa se je začelo na posestvu samem gospodarstvo, ki spominja čisto na Jegličovo gospodarstvo v Gornjem gradu: cele gozdove je prodajal lesnim tvrdkam, izposojeval si je denar pri vseh možnih firmah, kot kak huzarski oficir. Avstro-ogrška banka se je zganila šele tedaj, ko so usahnile obresti posojila. Dosegla je sekvestracijo — kakor se je zgodilo na škofovem posestvu, ki pa je bila brezuspešna: posestvo je prišlo na boben. Sodišče je odročilo cenitev in izvedenci so izrekli, da posestvo ni več vredno kot 1.102.667. Avstro-ogrška banka je prijatelju svojega ravnatelja na ljubo yrgla cel milijon skozi okno. Kaj poreče k temu Bilinski? Kaj poreče naši liberalci, ki Bilinskega kar prehvaliti ne morejo?

Zadnje vesti.

Deželni zbor kranjski.

(XIII. seja z dne 11. oktobra 1909.)

Seja se prvič izjemoma odprla točno, kakor določeno ob 8. zjutraj. Več poslancev nar. napredne stranke in veleposestava manjka spočetka. Branje zapisnika zadnje seje brez ugovora sprejeto. Med branjem prihajajo ostali poslanci, v zbornici vlada popolnoma mir. Deželni glavar Šuklje javi odposiljatev brzojavne čestitke novo izvoljeni vojvodinji Zofiji Hohenburški ter prečita brzojavni zahvalo Franca Ferdinanda. Klerikalci pozdravljajo čestitko z izredno vneto, nakar glavar določi, da se shranijo brzojavki v dež. arhivu. Na to se razdeli dnevni red, ki obsega 49 točk. Poročila o raznih preračunih (4—11) se izročijo brez debate finančnemu odseku. Posl. Povše poroča o zgradbi vodovoda v občini Mošnje in za občine Cerknica—Rakek. Poslanec Janko dr. Vilfan priporoča vodovod v Mošnjah. Posl. Pogačnik napada dr. Vilfana, češ, da je on bil tisti, ki je ta vodovod zavlačeval. Dr. Vilfan popravlja: Ne jaz, ampak mestni zastop — med njimi tudi pristasi S. L. S. (čujte, čujte!) je soglasno sklepal o ti zadevi. K poročilu o vodovodu Cerknica-Rakek govore poslanci: Kobi, Drobnič, Schollmeier Ravnika. Drobniču so klerikalci napisali resolucijo, ker je pa ne zna čitati, pomagajo mu z dr. Šustersič vred še trije poslanci. Resolucija

priporoča nujnost izvedenja načrta. Oba poročila soglasno sprejeta. S tem je dnevni red — namreč resni dnevni red najbrže že končan. Kajti na vrsto pride posl. dr. Zajca novi lovski zakon, oziroma poročilo upravnega odseka o načrtu novega lovskega zakona za Kranjsko. Načrt tega zakona označa: boj zajcu, zajec je prost pred lovci in najemniki, vsak kmet ga na svojem gruntu lahko pobije, občina ima absoluten upliv na lov (oddaja in zakup lova). Poročevalec načrta je župnik Hladnik. Pojasnjuje namen in pomen izpremembe dosedanjega lovskega zakona. Zdajci začne liberalci s tehnično obstrukcijo: dolgotrajni obstrukcijski govor v formalni obliki protigovora. Govori dr. Tavčar. Klerikalci zapuste dvorano, vpijejo zunaj, prihajajo posamezni zopet v dvorano, se nekaj časa upirajo, a ko vidijo, da dr. Tavčar nadaljuje, se zopet poizgube na golaš. Vabijo nanj tudi dr. Tavčarja, kar pa on odklanja in govori od 9. do pol 11. Ob začetku govora prime s pikrimi opazkami dež. glavarja Šukljeja, ker je ta skušal «po Šukljejsko» zaviti priglasevitev kontragovora, tako da bi dr. Tavčar kmalu ne bil prišel do besede. Šuklje se opravičuje in — izgine. Šele ob 1/2 11. prične protigovornik s stvarnimi izpreminjevalnimi predlogi k posameznim §§ zakonskega načrta. Klerikalci so na to čakali in prihajajo zopet v dvorano. Ob 3/4 11. prevzame zopet Šuklje predsedstvo. Klerikalci zunaj hrupno vpijejo. Dr. Tavčar se zahvali «za potrpežljivost» in — konča svoje skoro 2 urno generalno debato. Na to prične Schollmeier (veleposestvo) kot progovornik.

Na dnevnem redu je tudi poročilo ustavnega odseka o načrtu novele k občinskemu volilnemu redu, ki, če pride danes sploh še na vrsto, zna zopet vzbuditi obstrukcijske duhove.

Državni zbor. Dunaj, 11. oktobra. S cesarskim patentom v «Wiener Zeitung» se sklicuje državni zbor na 20. oktobra.

— Goriško volitvo. Gorica, 11. oktobra. Volilne komisije še niso zaključile svojega dela, vendar se pa že ve, da so zmagali klerikalci z vsemi kandidati izvzemši na Krasu, kjer je poleg enega klerikalca izvoljen «liberalni» kandidat Gregorin. V goriškem okraju so izvoljeni Berbuč, Marinič in Zega z okroglo 1300 glasovi, v tolimskem pa Kosmač in Gregorčič.

Nemški nacionalizem. Dunaj, 11. oktobra. Nemški poslanci iz alpskih dežel so imeli včeraj dopoldne in dopoldne konferenco pri župasu dr. Luegerju. Opoldne so imeli konferenco pri ministrskem predsedniku baronu Bienerthu, ki so se je udeležili tudi ministri grof Stürgkh, dr. Schreiner in dr. Haerdtl. Sklenili so, da vložijo v deželnih zborih Gornje in Nižje Avstrijske, Solnogradske in Predarlške načrte, s katerimi se proglašajo kot izključni uradni jezik deželnega zbora, odbora in vseh deželnih uradov nemščina.

Wahrmundova afera. Dunaj, 11. oktobra. Naučno ministrstvo je poslalo dekanatu pravoslovne fakultete na praškem vseučilišču dolg dopis, v katerem zagovarja svoje stališče v Wahrmundovi aferi.

Španska klerikalna lopovščina. Madrid, 11. oktobra. Iz Barcelone se javlja, da je sodišče na predlog državnega pravdnika obsodilo Ferrerja, kateremu očita moralno provzročitev barcelonske revolucije, na smrt in na konfiskacijo vsega imetja. Sodišče je odklonilo vse v Rimu, Parizu in Bruslju živeče priče, ki jih je predlagal Ferrer. V preiskovalnem zaporu so Ferrerja nečloveško mučili.

Maroko. Madrid, 11. oktobra. Iz Melile se poroča, da so prišli kabilski poglavarji v španski tabor, da se podvržejo.

Listalica uredništva.

Gorica. Vse prihodnjic. Danes z najboljšo voljo nemogoče.

Univerza v Trstu.

Dalje.

Naš fant je prišel v kraj velike trgovine, velikega obrtnega dela. Prav v veliko središče bi prišel. Kaj zamore Ljubljana nuditi fantu proti Trstu? — Ne bodite tako strašno tesnosrčni, glejte vendar dalje v svet, kakor v to provincijalno mesto Ljubljano; privoščite naši mladini večje duševne horizonte, kakor jih more podajati bodi kako slovensko mesto razven Trsta! Ali mislite, da boste mogli to malo Slovenstvo obdati s kitajskim obzidjem? Da Slovenstvo ne bo živelo v bodočnosti s slovenskim narečjem, to je gotovo. Čim hitreje se vrši proces, da postane hrvaščina pismeni jezik, tem boljše za nas. In kje bi bilo to bolj mogoče, kakor na univerzi v Trstu in naj si bo stokrat laška!

In ne bi bila dolgo laška; brez vseh žrtev bi slo, da bi laška univerza v Trstu postala jugoslovanska s hrvaškim učnim jezikom, ki bi pa negovala nauk italijansčine in njene literature v vseh ozirih. Italijani bodo še dolgo merodajni trgovci na južnih morjih in laška literatura, laška omika ni zametovati. Ali Jugoslovani in Italijani merodajna na južnih morjih, ali Italijan sam kakor sedaj!

Zakaj se tedaj branimo laške univerze v Trstu? — Mi moramo med Italijane, Nemce; naši fantje se morajo bojevati za kruh med njimi v naših krajih, morajo na njihove veselice, v njihove družine, da paralizirajo moč teh ljudi; le tako je moči priti do nadvladanja tujih elementov v naših obmejnih krajih. Mi moramo kar se da, z najboljšimi našimi talenti v Trst, drugače vse nič ne velja, kar se zove narodnostni boj.

Zdaj menda vendar vsak Slovenec izprevidi, da smo Slovenci veliko zamudili, ko smo le sledili kat. duhovniku kot voditelju, mesto da bi pustili nebesa, kjer so že in postali dobri trgovci na morju in na kopnem, dobri rokodelci, industrialci, dobri kmetje, ki izvažajo svoje pridelke v Trst in od tam na lastnih ladjah naprej. Naenkrat čutimo, da nas obdaja tudi v Avstriji že razvito veliko kapitalistično gospodarstvo, ki ima po vsem svetu svoj trg in s praznimi rokami stojimo na teh, za izvrševanje tega gospodarstva pripravnih in celo zaradi morja važnih tleh. Študirali smo teologijo, študirali jus, pripravljali se za profesuro starih jezikov in zaničevali matematičarje, naravoslovce kot bolj inferiorne učitelje. Nemci, Lahji so bili naši prvi rokodelci in tudi prvi industrialci ter po večjem večji, tehnično izobraženi trgovci. Ali teh strok delavci so zdaj merodajni v gospodarstvu in v drugem življenju in bodo čim dlje bolj; katoliški duhovnik in jurist sta postavljena na smrtni oder; kot upravnik si novodobno gospodarstvo vzgaja tehnično izobražene ljudi. Kdo se bo tedaj kot Slovenec danes še za to vnel, da se po novi univerzi nemara petrificirata katoliški duhovnik in jurist? Ta dva sta potrebna za analfabetnega kmeta, ki se pravda za vsako malenkost, novodoben, učen kmetovalec bo ta dva upravnika svojih vesti in ječ potisnil stran; vsaj pa bo izdatno zmanjšal njih število. Ne bo jih treba; gospodarstvo jih ne bo redilo; razsodniki, vzeti iz dotičnega gospodarskega razmerja bodo razsojevali spore. Ako tedaj, rojaki, pogledate vprašanje slov. univerze s stališča modernega gospodarstva, v katerem moramo, če hočemo ali ne, postaviti zanj vzgojene

Lekarniško naznanilo.

Dovoljujem si p. n. sl. občinstvu uljudno naznaniti, da sem z dnem 1. oktobra t. l. kupim potom prevzel

Mayr'jevo lekarno

„Pri zlatem jelenu“

na Marijinem trgu v LJUBLJANI.

Upam, da mi bo slav. občinstvo kot večletnemu sodelavniku te lekarnice dosežanje zaupanja ohranilo tudi za prihodnje ter se priporočam za nadaljno blagohotno naklonjenost in beležim z odl. spoštovanjem

Mag. pharm. Rihard Sušnik
lekarnar.

V Ljubljani, dne 1. oktobra 1909.

delavce v vseh strokah, ker drugače nas zajamejo Nemci, Lahi celo, potem boste pustili sanje o univerzi v Ljubljani ali kake pravne fakultete v Pragi na češki univerzi. Znanje italijanskega in hrvaškega jezika je potrebnejše kakor znanje češčine in tukaj doli na morju kaže Slovencu vsekaj drugega kakor Česka. — Nemara le ni dobro, ako se naš slovenski trgovec in mali obrtnik, misleč, omikan kmet tako malo brigajo za uravnavo šol in drugega v našem življenju! — Ti bi kazali na mogočno, bogato morje!

Dr. Slanc.

Močenje postelj se pripisuje večinoma nemarnost, dočim je ta napaka navadno posledica oslabelega živca, ki zapira mehur. Priporoča se, da zahtevate od zavoda „Sanitas“ v Velburgu P 348 (Bavarsko) brezplačno pojasnila glede zdravljenja. Starost in spol oseb, ki trpe na močenju, se mora napovedati.

H. Suttner

Ljubljana :: Mestni trg
razpošila ure, zlatino in srebrnino na vse kraje sveta, obrnite se zanesljivo na domačo slovensko tvrdko. — Veliki novi cenik zastoj.

Novost: Ploščnata, tanka, prava nikelnasta Anker-Roskopf ura na 6 kamnov, pokrovi ostanejo vedno beli, prav natančno 36 ur idoca K 450. — Srebrne ure od 6 K naprej. — Večletno jamstvo. Ako blago ne ugaja, se denar vrne nazaj. — Veržice s slov. trakovi: :: nikelnasta K 120, srebrna K 5.—.

Iščem dva ali tri
trgovske pomočnike

oziroma

2—2

trgovsko pomočnico

ki imajo veselje do službovanja v konsumnih družtvih. Vse drugo po dogovoru.

Anton Kristan, Šelenburgova ulica 6/II.

Močenje postelje

30—1

se jamčeno ozdravi takoj. Pojasnila brezplačno. Sporočiti je starost in spol. Tople zahvale. Zdravniško priporočeno.

Zavod „Sanitas“

Velburg P 348, (Bavarsko.)

Potniki v Ameriko
Najbolj varno in najhitreje
samo po poti
Simon Kmetek
v Ljubljani Kolobrevska ulica 3
Kudovska Pijavica 48/II

Telefon št. 177

62—44

L. Tomažič

zaloga piva

v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n.
slavnemu občinstvu priporočam

zagrebško in
: češko pivo :

Telefon št. 177

Telefon št. 177

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Bartl.

Redka priložnost!

ki jo je uničil požar, celo zalogo, krasnih, težkih 2—2

flanelnih posteljnih odej

v vseh najnovejših in najkрасnejših vzorcih, ki imajo čisto neznatne, komaj vidne madeže od vode in pošiljam 3 kose za 9 K. Odeje so za vsako boljšo družino za pokrivanje postelj in oseb in so jako tople in mehke. OTON BEKERA, c. kr. fin. nadstražnik v p. v Náchodu na Češkem.

Proda se nova

enonadstropna hiša

udobno zgrajena, s tremi stanovanji in velikim lepim vrtom. Ista se nahaja na jako mirnem kraju v neposredni bližini Ljubljane.

Več pove upravnistvo tega lista.

3—3

Zahtevajte
po vseh gostilnah,
kavarnah in
brvnicah

„Rdeči Prapor“

Kupujte

šolske potrebščine

le v trgovini s papirjem

Ivan Vrečko

Ljubljana, Sv. Petra cesta 31.

Zaradi preselitve 10 % popusta.

Nicolo Coassini

v Trstu

Via Cecilia št. 14

komisijska izvozna in uvozna trgovina z deželniimi pridelki

posebno z zelenjavo, sadjem in vinom (navadnim namiznim in naj-finejšim vinom v steklenicah) istrskim in furlanskim žganjem.

Upravna pisarna za realitete na deželi in v mestu.

5—3

Projekte za kmetijska in gozdarska podjetja.

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša tvrdka za naročevanje ozi. nakupovanje:

Čopičev za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleških za vozove.

Emajlne prevlake, pristne, v posodicah po 1/2, 1/3, 1/4 in 1 kg. 104—92

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in najlepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvastega za pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravnega za vsakovrstne prevlake.

Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Ustanovljeno
l. 1892.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno
l. 1892.

I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Najbolj varno naložen denar

12—6

je v slovenski

Mestni hranilnici ljubljanski

Stanje hranilnih vlog nad 36 milijonov kron.

Rezervni zaklad nad 1 milijon kron.

Za varnost denarja je porok poleg rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem premoženjem in vso svojo davčno močjo. V to hranilnico vlagajo sodišča denar mladoletnih otrok in župnišča cerkveni denar.

Mestna hranilnica ljubljanska sprejema hranilne vloge vsak dan od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po 4 1/4 % ter pripisuje nevzdignjene

obresti vsakega pol leta h kapitalu.

Dne 1. in 16. vloženi denar se obrestue tako.

Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica sama in ga vlagateljem ne zaračuni. Denar se lahko pošila tudi po pošti.

Spremao se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se obrestovane prenehalo.

Posoja se na zemljišče po 4 3/4 % na leto. Z obrestmi obenem plača vsak dolжник toliko na kapital, da znašajo obresti in to odplačilo skupaj ravno 5 % izposojenega kapitala. Na ta način se ves dolg poplača v 62 1/2 leta. Kdor plačuje 6 % izposojenega kapitala, poplača dolg v 33. letih. Dolжник more poplačati svoj dolg tudi poprej, ako hoče.

Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje. — Mestna hranilnica izdaja lične

domače hranilnike

proti vlogi 4 kron, ki se takoj obrestujejo. Priporočamo jih zlasti staršem, da z njimi otroke navajajo k varčnosti. — V podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov je vpeljala ta slovenska hranilnica tudi

kreditno društvo.

Mestna hranilnica ljubljanska se nahaja v lastni palači v

Prešernovih, prej Slonovih (Elefantnih) ulicah 3.

Tiska Iv. Fr. Lampret v Kranju.